

MADENCİLİĞİMİZDE KARA BULUTLAR

TMMOB Metalurji Mühendisleri Odası

Madencilik

Bazı ülkeler diğerlerine göre maden kaynakları açısından, doğalarından kaynaklanan, bazı avantajlara sahiptirler. Örneğin, Arap ülkelerinin çoğu birer petrol, Şili bakır, Brezilya demir ve Türkiye bir Bor ülkesidir. Bu ülkeler, sahip oldukları bu hammadde kaynakları sayesinde, potansiyel olarak en azından baştan avantajlı durumdadırlar.

Maden kaynaklarının çok önemli bir özelliği vardır. Madenler, yenilenebilir nitelikli değil, kısıtlanabilir hatta tamamen tükenebilir türden doğal kaynaklardır. Bütün tarım ürünlerini, her hasat mevsiminde, yeniden üretilip pazara sürebiliriz. Yine orman ürünlerini de, aradan on yıllar geçse bile, yeniden yetiştirebilir, keser, biçer ve tüketime sunabiliriz. Ne var ki, gemiler dolusu kömür sevk ettiğimiz bir maden ocağının rezervleri tükendiğinde, oradan bir kamyon daha kömür bile çıkartamayız. *Bu nedenle, madencilik ile ilgili politikaların gelecek nesillerin haklarının da kollanarak tayin edilmesi gerekmektedir.*

Dünyada ilgili yasalar ülke vatandaşlarının çıkarlarına yönelik azami fayda sağlayacak şekilde her ülkenin toplumsal, siyasal ve ekonomik yapısına uygun bir biçimde değişiklik göstermektedirler. Dünyada ülkelerin çoğunda (Arjantin, Avustralya, Bolivya, Danimarka, Fransa, Hindistan, Japonya, Kanada, Meksika, Portekiz, Şili, Venezüella, Yeni Zelanda, Yunanistan) Kamu Mülkiyeti Sistemi yürürlükte. Bu sistemde yer altı kaynakları kamu malı olarak kabul edilmekte ve maden hakları, içinde buldukları arazi mülkiyet haklarından bağımsız olarak dikkate alınmaktadır. Ancak bazı ülkeler (Almanya, Avusturya, Belçika, Brezilya, Finlandiya, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, Liberya, Mısır, Norveç) her iki sistemi birlikte kabul etmişlerdir. Buna göre, yeraltındaki madenler kamu mülkiyetinde ve yüzeydekiler arazinin mülkiyetindedir.

Bazı ülkelerde (Almanya, Arjantin, Avusturya, Bolivya, Fransa, İngiltere, Mısır, Şili, Yunanistan), belirli madenlerin sadece devlet tarafından işletilebileceği karara bağlanmıştır. Bu madenler genel olarak, tuz, kömür ve radyoaktif minerallerdir. ABD’de kömür, fosfat ve tuzun mülkiyeti devlete aittir ve sadece kiralanırlar. İngiltere ve Avustralya’da altın ve gümüş, Şili’de ise kömür ve altın üretimi devlet tekelindedir. Ayrıca bazı ülkelerde, bu gibi özel kömür için ayrı yasalar bulunmaktadır. Danimarka’da belirli bir maden için tekel izni verilebilmektedir.

Öte yandan bugün Dünyada üretilen hammaddelerin fiyatları genelde üretici ülkeler tarafından değil, daha çok bunları tüketen ve/veya bu alanlarda gerekli teknolojik bilgi birikimine sahip sanayileşmiş ülkeler tarafından denetlenip ve yönlendirilen bilinen mekanizmalar aracılığı ile belirlenmektedir. Diğer bir deyimle, hammaddelerin sahibi olan ülkeler bu doğal kaynaklarını gerçek değerlerinden pazarlama olanağına genelde sahip olamamaktadırlar.

Öyle ise, ülkelerin kendi kaynaklarından ülkeleri çıkarına azami fayda sağlamaları için tek seçenekleri, onları mümkün olduğu kadar katma değerlerini daha da yükseltecek nihai ürün haline dönüştürerek pazarlamalarıdır.

Çünkü:

Madenler yenilenemeyen kıt kaynaklardır, Ekonomik rezervler belirli bölgelerde yoğunlaşmışlardır. Bu nedenle, madencilikte yer seçme şansı yoktur, madenin bulunduğu yerde üretilmesi zorunludur. Yapıldığı bölgelere sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan önemli katkılar sağlayan madencilik, emek yoğun bir istihdam gerektirdiğinden, kırsal kesimden göçleri önleyici ve gelir dağılımını düzenleyici bir etkisi vardır. Aranmaları, üretim için gereken yatırımlar ve işletilmeleri yoğun mali kaynak ve zaman gerektirirler, Buna karşılık, madencilik her aşaması riskli, yatırımın geri dönüş süreci uzundur. Madencilik sektörü, sanayi başta olmak üzere, ekonominin diğer sektörlerinin temel hammadde gereksinimlerini sağlamaya ilaveten, yatırım bedelinin çoğu makine, elektrik ve inşaat kalemlerini oluşturduğundan, madencilik bir bakıma ekonomik kalkınmayı başlatan sanayileşmenin lokomotifidir.

Mevcut kaynakların en iyi şekilde kullanımı, kaynakların atıl durumda bırakılmaması ve bilinmeyen kaynakların belirlenerek üretilmesi ile ülke sanayisinin gelişmesine hız verilmesi gerektiği tartışılmaz bir gerçektir. Fakat, eğer bir ülke kendi kaynaklarının yurt içinde işlenmesine yönelik politikalar geliştirip uygulayamıyorsa; bu ülke sanayileşmiş ülkelere ucuz hammadde sağlamaktadır. Diğer bir deyimle bir bakıma ülke zenginliklerini gerçek değerlerinin çok altında yurt dışına aktarmaktadır.

Günümüz Dünya ekonomisinde yaşanan (moda olan deyimle) "küreselleşme" süreci ile Dünya Kapitalist sisteminin azalan kar paylarını artırmak, ulus ötesi şirket sermayeleri ve mal dolaşımının önündeki tüm engellerin kaldırılması amaçlanmaktadır. Her ne kadar bu süreç tüm halkların çıkarına gibi görünüyorsa da, gerçekte bu gelişmeler daha çok sahip oldukları bilgi birikimi, sermaye kaynakları ekonomik ve politik güçleri sayesinde dizginleri ellerinde tutan gelişmiş ülkelerin arzularına göre işlemektedir. Sanayileri daha önce hammadde ithaline dayalı gelişmiş ülkeler, özellikle çevre ve insan sağlığı açısından, 1980'li yıllardan itibaren, kamuoylarının da artan yoğun baskılarıyla büyük miktarda cevher ve enerji tüketen Sanayii üretimini üçüncü dünya ülkelerine bırakmakta, buna karşılık tekelinde tuttıkları yüksek teknolojik ürün ve ara madde işleme sanayilerine ilaveten, diğer ülkelere terk ettikleri bazı temel sanayilerin üretim bilgilerini, daha da yoğunlaştırdıkları araştırma geliştirme çalışmaları sayesinde ellerinde tutmaktadırlar. Hatta sermayeyi de rahatlıkla temin ederek; potansiyel ve stratejik olarak avantajlı gördükleri ülkelerde, özellikle çevre ve çalışma sağlığı yönüyle problemler yaratan fakat zorunlu olarak üretilmesi gereken mallara yönelik Sanayii yatırımlarını da teşvik etmektedirler. Bu uygulamalar IMF ve Dünya Bankası güdümünde üretim yapan Türkiye gibi ülkelerin, inisiyatifleri dışındadır. Halkının çıkarı için politika üreten ülkeler ise sahip oldukları ve satın aldıkları bilgileri değerlendirip uygulayarak, üretimin de verileri ile de yoğunlaşarak Ar-Ge çalışmaları ile azami fayda sağlayabilmektedir.

Ülkemizde Madencilik

Jeolojik yapının bir sonucu olarak ülkemiz, önemli sayıda maden çeşitliliğine sahip ve maden kaynakları yönünden zengin bir ülkedir. Anadolu'muzun her tarafında, madenciliğin ilk olarak bu coğrafyada başladığını gösteren izler vardır. Varolan bazı kaynakların, özellikle Cumhuriyet öncesi dönemlerde verilen tavizler veya ayrıcalıklarla, bazen de Bor da olduğu gibi hileli bir şekilde, batı ülkelerine taşınıp tüketildiği bilinmektedir. Türkiye'de bugün 53 farklı maden ve mineralin üretimi yapılmaktadır. Ülkemiz dünya madenciliğinde adı geçen 132 ülke arasında toplam maden üretimi açısından 28. sırada, üretilen maden çeşitliliği açısından da 10. sıradadır. Dünyada ki metal maden rezervlerinin % 0.4'ü, endüstriyel hammadde rezervlerinin % 2.5'i, jeotermal potansiyelin ise % 0.8'i ülkemizdedir. Madenlerimiz; endüstriyel mineraller, metalik cevherler, doğal taşlar ve ferroalaşımolar olarak gruplandırılırlar. Dünya maden potansiyeli içerisinde ülkemizin payına bakıldığında; bor, krom, gümüş, alüminyum, kömür, linyit, mermer, trona, manyezit, nadir toprak elementleri, toryum, zeolit, barit, feldspat, kil, sodyum sülfat gibi madenlerde önemli miktarda rezerve sahip olmamıza rağmen, sadece bazılarında rekabet gücümüzün yüksek olduğu görülmektedir. Ülkemizde yılda 100 milyon tonun üzerinde maden üretimi yapılmakta olup, bu üretimin yaklaşık parasal değeri 2,5 milyar, ihraç edilen kısmı ise 500 milyondur. 2000 yılında ülkemiz ekonomisini ayakta tutabilmek için 30 milyar dolarlık hammadde ithal edilmiştir. Bu ara malların çoğu doğrudan veya dolaylı olarak madenlerden üretilmektedir. Özellikle enerji hammaddelerinde dışa bağımlılık hızla yükselmektedir. Yıllara göre maden ihracat ve ithalat rakamları incelendiğinde; maden ihracatımızdan elde ettiğimiz dövizin, ülkemiz kömür ithaline ödenen dövizini bile karşılayamadığı görülmektedir. Ülkemizin ağır bir dış borç yükü altına girmesinin en önemli sebebi budur.

2001 yılında Madenciliğin GSMH'daki payı ise %1,1 civarındadır. GSMH'daki büyüme hızı ile karşılaştırıldığında madenciliğin ekonomiye katkısının her geçen yıl azaldığı görülmektedir. Verilere göre GSMH, 1981-2000 arasında yaklaşık 3 kat artarken, madencilik üretiminde ancak 1.75 kat artış sağlanmıştır.

Madencilikte Ulus Ötesi Şirketlerin Ülkemizdeki Faaliyetleri

Dünya tarihi hammadde kaynaklarının bölüşülmesi kavgalarıyla doludur. Hammadde savaşı ve kaynakların paylaşılması Neoliberal sistemde artık ulus ötesi şirketler vasıtasıyla yürütülmektedir.

İngiltere merkezli Anglo American Corp, BHP Billiton, Portman Mining ve Rio Tinto dünyanın hemen her ülkesine dağılmış, dünya madenlerinin %50 sini aşan bir oranda kontrol eden dünyanın en büyük ulus ötesi madencilik şirketleridir. Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri sanayisinin hammadde ihtiyaçlarını kesintisiz bir biçimde sağlayan bu şirketler, dünyamızın yer altı kaynakları üzerinde tekel kontrolü sağlamaktadır.

Ham ve rafine Bor ürün piyasasında rakibimiz olan US Borax'ın da sahibi olan Rio Tinto tek başına dünya madencilik üretiminin yaklaşık %15'ini karşılamaktadır. Sadece Rio Tinto'nun üzerinde bulunan maden ruhsat haklarının toplamı birkaç Türkiye büyüklüğündedir. Rio Tinto, ona bağlı şirketlerle birlikte geçmişte Avustralya'da, halihazırda ise girdiği daha çok üçüncü dünya ülkelerinde; hukuk sistemleri, çevre ve barış ortamlarını bozan ve ayrılıkçı hareketleri destekleyen, eroin kullanımını serbest bırakmak için çalışan, vergi ödemeyen bir ulus ötesi şirket olarak tanımlanmaktadır.

RT(Rio Tinto), Bor cevher ve ürünleri yanında, birçok ülkede titanyum, talk, elmas, bakır, gümüş, boksit, demir cevheri, uranyum, altın, çinko, kurşun, molibden, kalay, Trona vb. birçok alanda üretim ve satış yapan, Dünya titanyum pazarında % 40, talk ve elmas pazarında ise % 20 gibi çok büyük paylara sahip olan çok uluslu dev bir firmadır. Bu firma, sahip olduğu çok geniş olan pazar ağlarını da kullanarak üretim kapasitelerini sürekli artırıp teknolojilerini geliştirmekte, bu sayede gerektiğinde rakiplerinden daha ucuz ve kaliteli malı piyasaya sürebilmektedir.

Rio Tinto yatırım yapacağı ülkelerin üniversitelerinin öğretim üyeleri ve bilhassa madencilik kuruluşları ile maddi ilişkiler kurarak kendisine bağlamaktadır. Dolaylı olarak projeler vermek suretiyle finanse ettiği, bazılarını da kurdurttuğu enstitüler, vakıflar, dernek faaliyetleri masrafları kendisine lobi desteği olarak dönmektedir. Bu ülkemiz için de böyledir. Ülkemizdeki madencilikle ilgili yasal düzenlemeler, özellikle bor madenleri, trona, krom ve altın madenleriyle ilgili son yıllarda yaratılan tartışmaların bu dernek ve vakıflar kanalı ile yönlendirildiği, kamuoyunun bazı konularda yanıltılmasında bu faaliyetlerin büyük rol oynadığı görülmektedir.

Rio Tinto'nun ülkemizde Ankara-Kazan'da ruhsatını aldığı milyonlarca ton trona rezervi ile yine ülkemizin muhtelif yerlerinde sahiplendiği altın, çinko, kurşun, bakır, molibden ve hatta lokal doğal gaz rezervleriyle yürüttüğü faaliyetler ürkütücü boyuttadır. Ülkemizde bilinen tüm altın sahalarının önemli bir bölümü Rio Tinto'nun kontrolüne geçmiştir. Bergama'da faaliyet gösteren ve geçtiğimiz aylarda NEW MONT'a devredilen NORMANDY şirketi Rio Tinto'nun kontrol ettiği şirketlerden birisidir. Diğer taraftan ülkemizde faaliyet gösteren Cominco, Eldorado, Tüprağ gibi şirketlerin Rio Tinto politika ve stratejilerinden bağımsız hareket etmesi neredeyse imkansızdır. Nitekim gerek bu şirketler ve gerekse Anatolia Minerals Development Ltd ve Yamaş, altın konusunda Bergama altın madeni ile ilgili hukuksal sonuçları beklemektedirler. Bergama bu şirketler için bir Truva Atı, pilot bir problem ve uygulamadır.

Ülkemizde son yıllarda faaliyet gösteren guruplardan birisi de Alman SAARTECH firmasıdır. Bu firma son günlerde özellikle Turgay CİNER ismi ile basında madencilik alanlarında yatırımlarıyla gündeme gelen Park Holding vasıtasıyla ülkemizde faaliyetlerde bulunan Avrupa'nın en eski madencilik şirketlerinden birisi olarak Çayırhan Termik Santrali, kömür işletmeleri ve trona işinde park grubuna teknik ve teknolojik danışmanlık hizmeti vermektedir Saartech'in ana hissedarı RAG SAARBERG'e bağlı Almanya'nın en büyük III.Holdingi olan E. ON AG'nin alt Şirketlerinin çoğu Ülkemizden kaynaklı Bor sahasında pazarlamadan rafine ve bazı uç ürün üretimine kadar geniş bir yelpazede faaliyet göstermektedirler.

Ülkemizde son yıllarda madencilik sektörünün ve özellikle maden üretiminin yabancı sermayeye açılması ve buna bağlı olarak madencilik sektöründe özelleştirme yapılmasının bir zorunluluk olduğu ileri sürülmektedir. Yabancı sermaye ve özelleştirme dayanak ve argümanlarının yapısal olarak özelleştirme yada madencilik faaliyetlerinin yabancı sermayeye açılmasına gerekçe teşkil ettiremeyeceği, hatta gerekçelerin temel ekonomik kural ve yaklaşımlardan da uzak olduğu açıktır. Diğer taraftan "Ülkemizin deneyimsiz olduğu madencilik üretimi" gerçekçi ifadeler değildir. Ülkemizde özel sektör açısından geçerli olabilecek bu yaklaşımın genel bir sonuç gibi sunulması yanıltıcıdır. Ülkemizde madencilik sektöründe çalışan kamu kurumları madencilik üretiminin tamamında deneyim sahibidir.

Madencilikle ilgili Kamu Kurumları, karar mekanizmalarına sundukları raporlarda; madenlerimizin %75'inin kamuda olduğu için ağır borç yükleri ve aşırı istihdam dolayısıyla verimli olmadıklarını ifade ederek özelleştirilmeleri gerektiğini belirtmektedirler. Bu işletmelerde maden arama ve üretiminin yabancılara açılmasını önermektedirler. Oysa yabancı sermaye açısından ülkemizde maden arama ve üretimi yapmasını engelleyen herhangi bir yasal düzenleme de bulunmamaktadır. Nitekim; 1985 yılında yürürlüğe giren 3213 sayılı maden yasamızda madencilik faaliyetleri açısından yerli ve yabancı ayrımı yapılmamıştır. Kaldı ki ülkemizin tüm altın, gümüş yatakları, kurşun, bakır, çinko, trona, molibden, yatakları neredeyse tamamen yabancıların eline geçmiştir. Bergama da yaratacağı ağır çevre koşulları nedeniyle altın üretimine karşı olan yerel halkın direnişleri, ulusötesi şirketlerin ülkemizdeki paravanları tarafından medya vasıtasıyla kamuoyuna taşınmıştır. Bu tartışmalar ülkemizdeki yasal düzenlemelerin madencilik faaliyetlerini engellediği yönünde bir propaganda malzemesi olarak kullanılmaktadır. Diğer taraftan Alman vakıflarının engelleyici olduğu yönündeki iddialar Bergama da üretimin arkasındaki gerçekleri saptırmaya yönelik bir hedef şaşırtmadır.

Yukarıda sözü edilen Kamu Madencilik Kuruluşlarının raporlarında; madencilik yapan özel sektörün 1985 yılından beri yabancı şirketler ile ortaklık yapamadıkları anlatılmaktadır. Oysa bunun sebebi özel sektörün yetersiz sermayesi ve teknoloji yoksunu oluşudur. Yerli şirketlerin yabancı şirketlerle ortaklığa teşvik edilmesi yönündeki ifadelerinde, piyasa gerçekleri ile bağdaşır bir yanı yoktur. Çünkü küresel planda tüm maden piyasaları oligopol ve kartelleşmiş piyasalardır. Ülkemizden çıkan tüm madenler bu kartelleşmiş piyasanın aktörleri tarafından satın alınarak ya onların endüstri tesislerinde işlenmekte, yada onların pazarlama ve dağıtım ağlarının metası haline dönüşmektedir. Diğer taraftan yetersiz teknoloji ve sermaye yapısına sahip yerli şirketlerin var olması, yabancı sermayeli şirketlerin ülkemizde ürettikleri madenlerin çok ucuza dışarıya ihraç edilmesini sağlayacak ihraç fiyatlarını aşağıya çeken sömürge rekabeti geliştirmelerinin çok önemli bir piyasa ajanı olarak görülmektedir.

Yabancı maden şirketlerinin bir ülkede madencilik yapmaya başlamalı, devlet tarafından alt yapısının hazırlanmış olması ve karlarının sınırlandırıldığı söyledikleri yasal düzenlemelerin, engellemelerin, engellerin ortadan kaldırılması şartına bağlıdır. Bu bağlamda Filipinler hükümetinin Fortune dergisinde yayınlattığı *"Sizin gibi şirketleri çekebilmek için. dağlarımızı düzledik, ormanlarımızı traşladık, nehirlerimizin yollarını değiştirdik, şehirlerimizi kaydırdık. Tüm bunlar sizin için, şirketleriniz için, burada Filipinler'de daha kolay daha karlı iş yapabilmeniz için..."* duyuru çok çarpıcıdır.

Ve Ulus Ötesi Şirketlerin Yerli Taşeronları

Ülkemizde de madencilikle ilgili bazı çevreler (özellikle bazı vakıf ve dernekler) ve madencilikle ilgili kamu kurumları yöneticileri, ulusal şirketlerimizin münferiden sorun yapmadığı mevcut yasal düzenlemeleri, madencilik faaliyetleri önünde engel olarak sunmaktadırlar. Oysa bu yasal düzenlemelerin benzerleri Amerika ve Avrupa ülkelerinde Türkiye'den çok ağır biçimde hukuk sistemlerinde yer almaktadır. Örneğin ABD'de hava ve su kirliliği, tehlikeli atıklar, ulusal parklar ve buna ait koruyucu hükümler, askeri yasak ve güvenlik bölgeleri çok ağır cezai hükümlerle, her an yapılan sınırsız kontrollerle koruma altındadır. Aykırılıklar zaman zaman şirketleri iflas idaresine devrettirecek ağır para cezaları ile muhatap kılmaktadırlar. Hiçbir batı ülkesi koruma altına aldığı çevre, ulusal parklar, imar düzenlemeleri, kıyılarla ilgili koruyucu hükümleri, kültür ve tabiat varlıklarını, ormanlarını, tarım arazilerini, sadece maden istihracı yada sair faaliyetler için talana müsaade etmemektedir. Kendi ülkelerinde çok ağır şartlar altında çalışan yabancı şirketler, gelişmemiş yada gelişmeye çalışan ülkelerde kendi ülkelerinde sağlayamayacakları muafiyet ve bağışlıklara kolayca ulaşabilmektedir.

Madenciligimizi olumsuz yönde etkilediği öne sürülen yasal düzenlemeler ortadan kaldırıldığı zaman; çevre, gelecek nesillerimiz, ulusal güvenliğimiz, ulusal ve ekonomik varlığımız bundan çok olumsuz yönde etkilenecektir. Hepsinden önemlisi madencilik sektörünün bundan olumsuz etkilenmesidir ki, yabancı çokuluslu şirketler sahip oldukları mali gücün verdiği olanaklarla, çok büyük ölçekli maden üretim faaliyetinde bulunarak, girdikleri ülkenin yer altı kaynaklarını çok kısa sürede yurtdışına çıkarabilmektedir. Yapılması öngörülen değişikliklerle hiçbir yaptırıma ve denetime tabi olmayacak maden üretim faaliyetleri, ülkemizi bir maden üretim mezarlığına dönüştürecektir. Şimdi ülkemizde bulunmayan diğer çokuluslu madencilik şirketlerinin, ülkemize hücum ederek sınırlı yer altı kaynaklarımızın yurtdışına aktarılması demektir.

Madenler özellikle bor ve endüstriyel killer, yüksek teknolojinin temel girdileridir. Yüksek teknolojiye açılan kapının daha ilk basamağında karşılaşılan bu gerçek, esasen yüksek teknolojiyi ellerinde tutan ulusların en zayıf tarafını oluşturmaktadır. Sanayileşmiş ülkelerin madenden-üretim kadar içinde buldukları en büyük zorluk, bu yer altı kaynaklarını ellerinde ve denetimlerinde tutma zorluğudur. Madenler açısından en dar geçit sürecin başında bulunmaktadır. Bu bağlamda madenin bulunduğu ülke, maden yatağı yüksek teknolojiye ve sanayileşmeye açılan en sağlam kapılardır. Günümüzde yüksek teknoloji üreten sanayileşmiş ülkeler bu dar ve kritik geçiti denetimleri altında tutmaktadırlar. Ülkemizde bor madenlerinin ve başka bazı madenlerin, metalurji ve rafine tesislerinin kamu elinde bulunması, bu denetimi zorlaştırmaktadır.

Madenlerimizin ham olarak ihraç edilmesi; yer altı kaynaklarımızı ekonomiye katmak yerine tam tersi ekonomi dışına itilmesi demektir. Bu durum ise fiziki olarak yok edilmiş yer altı kaynaklarımız ile hem bizleri, hem de gelecek nesillerimizi yokluk ve yoksullukla karşı karşıya bırakacağı, ulusal varlığımızı ve bağımsızlığımızı tehdit edecektir.

Ülkemizin içinde bulunduğu ve esasen kamu maliyesinin finansman sıkıntılarından kaynaklanan kırılğan ekonomik yapı, uluslararası para ve sermaye merkezleri tarafından bir taraftan kriz ortamına dönüştürülürken, diğer taraftan uluslararası para ve sermaye merkezlerinin ve onların hisse fonlarının sahip olduğu, Rio Tinto ve diğer tekel şirketlerince kontrol ettiği dernek ve vakıflarca krize bir çözüm yolu olarak altın ve bor madenlerini ortaya koymuşlardır. Madencilik alanında yabancı sermayenin önünü açalım şeklinde imtiyaz sağlamaya dönük kamuoyu oluşturma konusunda “madenlerin ekonomiye katılması” ve “ekonomik krizden yer altı kaynaklarımızla çıkabilirsiniz” gibi ilgi uyandıran demogojik kavramlarla oldukça geniş kapsamlı bir propaganda faaliyetine girişmişlerdir. Bu propaganda ile faaliyetlerini sömürge yönetimlerinin kullandığı içi boş ancak etkileyici bir kavram olan “*Esir Madenler*” kavramıyla da kendilerince güçlendirmişlerdir.

Yıllardır maden kaynaklarımızı istedikleri gibi yönlendirmiş fakat bor gibi bazı alanlarda imtiyazlarını kaybetmiş birkaç Uluslararası şirket; ülkemiz insanlarının madenlerine sahip çıkmasını, katma değerlerini yükseltecek yatırımlara girip dünya pazarlarından daha fazla pay kapmasını, kısacası sahip olduğumuz bu zenginliği ülkemiz çıkarları için kullanmaya kalkmamızı çeşitli yollarla engellemeye çalışmaktadır. Yakın zamana kadar da bu arzusunu gerçekleştiremeyince, yerli işbirlikçileri vasıtasıyla dikte ettirdikleri planları hazırlayan, kredilerini bor madenlerimizin özelleştirilmesi koşuluna bağlayan, IMF ve Dünya Bankası'nın da dayatmasıyla, madenlerimizi tekrar ele geçirmeye çalışmaktadırlar.

Son Sözler

1980'lerle birlikte dünya kapitalist sistemi, içine düştüğü yapısal krizden çıkmak ve azalan kar paylarını artırmak için hızla “globalizm”, “küreselleşme” ve “yeni dünya düzeni” adları altında bir dizi uygulamayı başlatmıştır. Geliştirdikleri bu ideoloji gereği, yerli işbirlikçileri vasıtasıyla bir çıkmaz içine düşürülmemiz sonucu, yoğun propagandalarla toplumumuzun da gündemine sokulan özelleştirme uygulamaları; yoksullardan varıllara, emekçilerden sermayeye, az gelişmiş ülkelere ulus ötesi emperyalist tekellere yeni bir kaynak aktarımı anlamına gelmektedir. Kapsamlı bir yeniden yapılandırma programı olan bu politikaların Türkiye'de uygulanmasına 24 Ocak kararları ile başlanmış, 12 Eylül sonrası bu programın uygulanma garantilerinin toplumsal koşulları oluşturulmuştur.

Madenler bir ülkenin gelişmişliğinin ölçütü sayılan sanayi ve enerji üretiminin temel hammaddeleridir. Doğrudan yarattıkları faydanın dışında istihdam ve katma değer yönüyle de ülke kalkınmasında yer altı zenginliklerinin önemli bir rolü vardır. Ancak her alanda olduğu gibi bu alanda da üretim ilişkileri belirleyicidir. Fakat, doğası gereği tüm toplumun, halkın malı olması gereken bu zenginlikler genelde, mülkiyet ilişkileri nedeniyle egemen sınıfların ya da işbirliği içerisinde oldukları ulus ötesi şirketlerin hizmetinde ya da kontrolündedir.

Bilindiği gibi sanayi hammaddeleri talanı emperyalizmin klasik sömürü alanlarından biridir. Bu alanda iki yönlü bir sömürü söz konusudur; işbirlikçileri vasıtasıyla sömürge ve/veya yarı sömürge ülkelere çok ucuza temin edilen hammaddeler işlenerek, kendilerinin kontrollerindeki piyasa mekanizmalarında belirlenen fiyatlarla, yine aynı ülkelere mamul madde olarak satılmaktadır. Bu sistem halihazırda emperyalizm tarafından acımasızca

sürdürülmektedir. Değişen sadece bu hammaddelerden yapılan üretimin coğrafyasıdır. Bunda, bu ülkelerde yoğun hammadde ve enerji tüketen sanayilerin yarattığı çevre kirliliklerine karşı kamuoylarının özellikle 1980 yılından itibaren yoğunlaşan baskıların etkisi olduğu gibi, asıl belirleyici olan faktör ulus ötesi şirketlerin azalan kar payları nedeniyle kapitalizmin süregelen bunalımlarını ertelemek zorunda olmalarıdır.

Ülkemizin jeolojik yapısı, küçük-orta rezervli ancak çok çeşitli maden yataklarının varlığına olanak tanımaktadır. Ayrıca ülkemizde başta Dünyada söz sahibi olduğumuz bor ve kromit olmak üzere önemli miktarda ekonomik olarak işletilebilir mermer, trona, zeolit, ponza, sölestin ve toryum rezervleri vardır. Yaklaşık 8000 yıllık madencilik geçmişi olan ve uzun süre mostra madenciliğinin hakim olduğu Anadolu'da, özellikle 18.yüzyılın başından itibaren zamanla hızlanan bir oranda kolaylıkla çıkarılan kaynaklarımız yağmalanmış olduğundan, bugün artık maden aranması, bulunması ve işletilmesi büyük maliyetlere yol açmakta, yeraltı işletmeciliğini zorunlu kılmaktadır. Hiçbir zenginleştirme ve mamul madde üretimi sürecine sokulmadan Anadolu'nun damarlarından koparılıp gemilerle yangından mal kaçırırçasına yıllarca "Batı" ya sevk edilen bu zenginliklerimizden ne yazık ki artık bahsedemiyoruz. Bu anlamda madencilik çalışmaları daha fazla bilgi, yatırım, teknoloji, koordinasyon gerektirmekte ve yatırım riski taşımaktadır. Bu durum, madenlerin işletilmesinde karı azamileştirmek için işin kolayına kaçan "özel girişimci" lerin yerine, "ülke çıkarları" nı gözeten "kamu girişimciliği" ni rasyonel kılmaktadır.

3 Kasım seçimi ile iktidara gelen Ak Parti İktidarı son yıllarda artık alenen sürdürülen IMF ve Dünya Bankası güdümlü politikaları sürdüreceğini, gerek Acil Eylem Planı gerekse Hükümet Programlarında yer alan Madencilik ile ilgili "*Madencilik sektöründe; arama faaliyetlerine ağırlık verilerek ekonomik olarak işletilebilir maden rezervlerimizin artırılması, sanayi ve enerji sektörlerinin hammadde taleplerinin ucuz ve güvenli bir şekilde sağlanması ve işlenmiş mal ihracatımızın artırılması sağlanacaktır. Altı ay içinde ise Bor İşletmesi özerk bir yapıya kavuşturulacaktır. İlk bir yıl içinde madencilikte özelleştirme çalışmaları sonuçlandırılacaktır. Ayrıca, kamuya ait ruhsatlı maden alanları tedricen özel sektöre devredilecektir.*" ifadeleri ile açıkça deklere etmiştir.

Bor küreselleşme ideolojisinin madencilik alanındaki uygulamalarının yumuşak karnıdır. 150 yıldır üzerinde mücadele edilen bu yeraltı zenginliğimiz için 1978 yılında kazanılan mevzi kaybedilmek üzeredir. Çünkü mevcut sistem sürdürdüğü müddetçe yeraltı kaynaklarımızdan yaratılacak değer, işletmeler ister devlet, ister özel mülkiyette olsun "son aşamada" egemen sınıflara ya da işbirliği içerisinde oldukları ulus ötesi şirketlere aktarılmaya çalışılacaktır.

Gerçek sahibi halkımız olan ve yenilenemezlik özelliğinden dolayı gelecek nesillerimizin de hak sahibi olduğu madenlerimiz kamu eliyle işletilmeli, bu alanda faaliyet gösteren kamu kuruluşlarının arpalık olarak kullanılması nedeniyle özelleştirmelere gerekçe olarak sunulmasına yönelik, yıllardır bilinçli olarak uygulanan politikalara karşı ulusal güçlerle oluşturulacak organizasyonlarla direnilmelidir.